

Samuel A. Kukielka OFM

Uniwersytet Śląski
Wydział Teologiczny

Sprawozdanie z I Kongresu Teologii Praktycznej
Polska krajem misyjnym? 1050 lat po przyjęciu chrześcijaństwa
Warszawa, 19-21 września 2016 r.

W dniach 19-21 września 2016 roku na UKSW w Warszawie odbył się I Kongres Teologii Praktycznej. Współorganizatorami tego wydarzenia były Wydział Teologiczny Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Stowarzyszenie Teologów Pastoralistów. W trzydniowym spotkaniu wzięli udział naukowcy z najważniejszych polskich uczelni, którzy próbowali odpowiedzieć na pytanie zadane w temacie kongresu: „Polska krajem misyjnym?”. Kongres sprzyjał integracji środowiska pastoralnego – katechetyków, homiletyków i pastoralistów, jak również był dobrym momentem na diagnozę i wyznaczenie kierunków pracy duszpasterskiej w nadchodzącym czasie. Metodą, którą zastosowano w przygotowaniu i przebiegu kongresu, była ewangeliczna rewizja życia: widzieć – oceniać – działać.

W pierwszym bloku wykładowym swoimi referatami podzielili się: prof. dr hab. Stanisław Rosik z Uniwersytetu Wrocławskiego, który podjął temat: *Od świętego gaju do winnicy Pańskiej... Działalność misyjna i duszpasterska na etapie zaszczepiania chrześcijaństwa w Polsce i na Pomorzu (X–XIII wiek)* oraz ks. prof. dr hab. Kazimierz Panuś z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, który przybliżył zagadnienie: *„Kościół przyniósł Polsce Chrystusa” (św. Jan Paweł II). Rola kaznodziejstwa w chrystianizacji Polski.*

Profesor Rosik w swoim wykładzie zwrócił uwagę na fakt, że kluczowym znaczeniem dla zbudowania trwałych podstaw chrześcijaństwa w Polsce w wiekach

X i XI, a na Pomorzu w wieku XII było stworzenie sieci placówek kościelnych. Dlatego też neofici mieli w ciągu zaledwie kilku dni stworzony dostęp do kościelnego kultu, a także mogli kontynuować katechezę w ramach działalności duszpasterskiej. Ksiądz prof. Panuś w swoim referacie uświadomił zgromadzonemu, jak wielki wpływ wywarło kaznodziejstwo na religijność i kulturę polską. To właśnie kazania, których słuchał król, uczone i proste człowieki, były często jedynym źródłem rozwoju wiary i życia chrześcijańskiego.

Druga sesja plenarna również zawierała dwa wykłady. Biskup prof. UKSW dr hab. Wojciech Osiał przedstawił temat: *Pomiędzy katechezą w parafii a szkolnym nauczaniem religii. Z historii katechizacji dzieci i młodzieży w Polsce (XVI–XX w.)*. W swojej refleksji bp Osiał postawił sobie za cel ukazanie najważniejszych momentów historii katechizacji w Polsce od wieku XVI do czasów współczesnych. We wnioskach autor zauważył, że do XVIII wieku istniało względnie pomyślne współdziałanie w dziedzinie katechezy trzech środowisk: Kościoła, rodziny i nielicznych jeszcze szkół. Kiedy w oświeceniu wprowadzono katechezę do szkoły, zaczął dokonywać się powolny proces dystansowania się rodziny i parafii od swoich katechetycznych obowiązków. Zdaniem prelegenta to tutaj należałoby szukać źródeł dzisiejszych problemów. Zaproponował on drogę realizacji integralnej wizji katechezy (parafia-rodzina-szkola). Szczególnie ważne wydaje się – według autora – ożywienie katechezy w środowisku rodzinnym i parafialnym oraz formacja dorosłych, szczególnie rodziców. Następnie głos zabrał ks. prof. dr hab. Adam Przybecki z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, który podjął temat: *W poszukiwaniu drogi. Między dziś i jutro Kościoła w Polsce*. Wykładowca dokonał próby rozeznania sytuacji Kościoła w Polsce, analizując w ciekawy i rzeczowy sposób podstawowe formy działania „dziś”, a także wskazując na tkwiący w nich potencjał, możliwy do wykorzystania „jutro”. Zauważył, że w każdym czasie musimy stawiać sobie pytanie o stan wiary, a także o przyszłość Kościoła lokalnego w Polsce, mając przy tym świadomość, że nawet w tej płaszczyźnie nic nie jest nam dane na zawsze.

W drugim dniu kongresu prelegenci zajęli się oceną współczesnych problemów pastoralnych w Polsce. Trzecia sesja plenarna rozpoczęła się w Auditorium Maximum w Kampusie Wóycickiego. W czasie tej sesji przewidziano jeden wykład o. prof. dr. hab. Andrzeja Potockiego OP UW, pt. *Nasz kraj misyjny między „dziś” i „jutro”*. Dominikanin, będący socjologiem, zauważył, że transformacja początku lat 90. XX wieku, choć miała charakter transformacji politycznej, to uruchomiła transformację gospodarczą, kulturalną, edukacyjną i obyczajową. Dzięki tym zmianom religijność Polaków stała się religijnością z wyboru, a nie tylko z tradycji. Niestety, zaczął wzrastać selektywizm wiary, a moralność Polaków ulegała coraz większej sekularyzacji. Prelegent wyraźnie dostrzegł w tym rolę Kościoła, który powinien pomóc ludziom w dokonywaniu wyborów i wskazywać kryteria użyteczne w podejmowaniu wyborczych decyzji. Po tym wystąpieniu uczestnicy kongresu zostali zaproszeni do wzięcia udziału w sesjach tematycznych, które

odbywały się w czterech wyznaczonych miejscach, a dotyczyły duszpasterstwa dzieci, młodzieży, dorosłych oraz starszych i chorych. W czasie każdej z sesji był wygłaszany wykład, a uczestnicy podejmowali wysiłek wypracowania postulatów, które zostały przedstawione przez wyznaczonych relatorów na zakończenie kongresu. Sesję poświęconą duszpasterstwu dzieci prowadził ks. prof. KUL dr hab. Marian Zajac. W pierwszym wykładzie dr Jolanta Kurosz (UAM) podjęła temat: *Dziecko w dokumentach Kościoła*. Następnie dr Aneta Rayzacher Majewska UKSW pochyliła się nad zagadnieniem: *Katecheza przedszkolna w perspektywie 50-lecia*. Kolejnym wykładowcą był ks. dr hab. Hubert Łysy UO, który mówił: *Jak przepowiadać Boże Słowo dzieciom w czasie Eucharystii*. Ksiądz prof. dr hab. Paweł Mąkosa podjął się omówienia tematu: *Wczesnoszkolna edukacja religijna w kontekście reformy systemu oświaty w Polsce*. W tym samym czasie sesję poświęconą duszpasterstwu młodzieży prowadził ks. prof. dr hab. Zbigniew Marek SJ z Akademii Ignatianum. Wysłuchano trzech wykładów: ks. prof. dr hab. Adama Kalbarczyka (UAM); ks. dr hab. Andrzeja Kicińskiego, prof. KUL; ks. prof. dr hab. Wojciecha Cichosza (UMK), którzy omówili kolejno następujące tematy: *Przepowiadanie do młodzieży*; *Młodzi i Kościół – razem czy osobno?* i *Szkoła katolicka środowiskiem wychowania młodzieży w wierze: od nauczania do katechezy*. W trzeciej sesji tematycznej skupiono się na duszpasterstwie dorosłych, a w kolejne tematy wprowadzał ks. prof. dr hab. Stanisław Dyk (KUL). Ksiądz prof. dr hab. Kazimierz Misiaszek (UKSW) wygłosił referat pt. *Katecheza dorosłych w funkcji „nawrócenia pastoralnego”*. Ksiądz dr Sławomir Płusa (KUL) mówił na temat: *Przepowiadanie Słowa Bożego do dorosłych*. Ojciec dr hab. Marek Fiałkowski (KUL) podjął zagadnienie: *Dojrzały i aktywni we wspólnocie Kościoła? W poszukiwaniu modelu duszpasterstwa dorosłych w Polsce*. W czwartej sesji pochyłono się nad duszpasterstwem osób starszych i chorych. Prowadzącym był ks. prof. UAM dr hab. Mieczysław Polak, który wprowadzał w poszczególne tematy. Ksiądz dr Roman Ceglarek (WSD Częstochowa) wygłosił wykład: *Osoby starsze w strategii katechetycznej Kościoła*. Ksiądz prof. UPJPII dr hab. Henryk Sławiński podzielił się referatem: *Przepowiadanie słowa Bożego do ludzi starszych*. Ksiądz prof. dr hab. Wiesław Przygoda (KUL) mówił na temat: *Starszy i chorzy we wspólnocie Kościoła*. Po zakończeniu sesji tematycznych uczestnicy wrócili do Kampusu Dewajtis, gdzie miało miejsce spotkanie Stowarzyszenia Homiletyków Polskich, Stowarzyszenia Katechetyków Polskich oraz Polskiego Stowarzyszenia Pastoralistów. Na zakończenie dnia została odprawiona Eucharystia, której przewodniczył kard. Kazimierz Nycz. Ostatnim punktem programu był koncert orkiestry Sinfonia Varsovia.

Trzeci, ostatni, dzień kongresu, po zdiagnozowaniu i ocenie sytuacji pastoralnej, był poświęcony konkretnym działaniom, które można by podjąć w Kościele w Polsce. Sesję czwartą rozpoczął wykład ks. prof. UKSW dr hab. Tomasz Wielebskiego pt. *Nawrócenie pastoralne i duszpasterstwo misyjne w Polsce*. Wykładowca wziął sobie za cel przedstawienie nauczania papieża Franciszka,

dotyczącego nawrócenia pastoralnego. Stwierdził, że to parafia jako wspólnota wspólnot ma pobudzać swoich członków, aby byli członkami ewangelizującymi. Wyliczył również kryteria duszpasterstwa misyjnego: misyjność i postawa wyjścia jako dowód skuteczności i autentyczności działań duszpasterskich; macierzyńskość, czyli budowanie bliskości i chęci spotkania oraz pluralizm duszpasterski, ze szczególnym zwróceniem uwagi na rolę przepowiadania kerygmatycznego, z mocnym udziałem katechezy jako czynnika ewangelizującego. Kolejnym wykładowcą był bp prof. KUL dr hab. Wiesław Śmigiel, który wygłosił referat: *Planowanie duszpasterskie wobec współczesnych wyzwań*. Zauważył w swoim wystąpieniu, że wobec dynamiki przemian społecznych niezwykle ważne jest planowanie duszpasterskie, które z jednej strony wyznacza kierunki działania, określa środki i metody potrzebne do osiągnięcia celu, a z drugiej jest realistyczne, czyli bierze pod uwagę uwarunkowania miejsca i czasu oraz możliwości. Przypomniał również, że skuteczne planowanie zakłada współpracę teorii i praktyki pastoralnej. Dlatego niezmiernie istotna jest informacja zwrotna, w jakim zakresie plan duszpasterski został zrealizowany i jakie dzięki niemu osiągnięto cele. Po przerwie nastąpiła ostatnia sesja, poświęcona sprawozdaniom z sesji tematycznych, które odbyły się poprzedniego dnia. Wypracowane postulaty przedstawili relatorzy każdej z grup. Postulaty dla duszpasterstwa dzieci przedstawił ks. prof. KUL dr hab. Paweł Mąkosa, który zwrócił szczególną uwagę na :

- ewangelizację, katechezę i duszpasterstwo rodziców;
- podstawowe zadanie: ukazanie Boga bliskiego, pełnego miłości do ludzi, budowanie relacji z Nim przez modlitwę;
- katechezę parafialną, także dzieci przedszkolnych;
- pomoc dzieciom w przeżywaniu liturgii.

Trzy postulaty wypracowano również dla duszpasterstwa młodzieży, a zaprezentował je ks. dr Jarosław Kowalczyk:

- przepowiadać do młodzieży w sposób osobowo-dialogiczny;
- wykorzystać potencjał tkwiący w uczestnikach ŚDM w Krakowie;
- promować, wspierać, rozkrzewiać szkolnictwo katolickie.

Kolejne postulaty dotyczyły duszpasterstwa dorosłych, a zrelacjonował je ks. dr hab. Leszek Szewczyk (UŚ):

- Potrzeba zaktywizowania duszpasterstwa dorosłych, co przełoży się na właściwą formację pozostałych podmiotów duszpasterstwa (wyraźne ustalenie celów duszpasterstwa):
 - dowartościowanie stałego diakonatu;
 - konieczność pastoralnego nawrócenia.
- Potrzeba katechezy dorosłych, jako podstawowej drogi formacji chrześcijańskiej:
 - wspólnotowy wymiar;
 - właściwe argumenty do udziału w katechezie dorosłych;

- promowanie katechezy w przygotowaniu do sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego;
- lokalne szkoły katechetów parafialnych (katechiści);
- modele katechezy dorosłych dostosowane do konkretnych odbiorców (do 30. roku życia, właściwy dorosły i starszy dorosły);
- przygotowanie katechumenalne;
- dostosowanie do roku liturgicznego.
- Dowartościowanie elementów kerygmatycznych i wprowadzenie w misterium zbawcze przepowiadania Słowa Bożego:
 - wierność tekstom świętym;
 - rekolekcje kerygmatyczne.

Ostatnie wskazania przedstawione przez ks. prof. PWT dr hab. Bogusława Drożdża dotyczyły duszpasterstwa osób starszych i chorych:

- wychowywać do starości, w starości i przez starość;
- dostrzec charyzmat mądrości i doświadczenia;
- zadbać o systemową współpracę Kościoła z państwem (hospicja, uniwersytety trzeciego wieku...).

Po wygłoszonych postulatach i po krótkiej dyskusji głos zabrał ks. prof. dr hab. Kazimierz Misiaszek, który podsumował i zakończył I Kongres Teologii Praktycznej. W swoim podsumowaniu stwierdził, że trudno jest udzielić jednoznacznej odpowiedzi, czy Polska jest krajem misyjnym. Zauważył również, że Kościół w Polsce nie pozostaje obojętny wobec współczesnych wyzwań, jednak nie zawsze jest w stanie celnie wskazać i właściwie odczytać działania duszpasterskie. Ciągłe występują trudności w koordynacji działań, a wielkim wyzwaniem pozostaje rozbudzenie olbrzyma – potencjału ewangelizacyjnego w ludziach świeckich. Zwrócił się również z apelem, aby skoordynować działania homiletów, liturgistów, katechetów i pastoralistów. Na koniec wskazał na duszpasterstwo dorosłych, ze szczególnym uwzględnieniem katechezy. Po zakończeniu spotkania w auli udano się na Eucharystię wieńczącą I Kongres Teologii Praktycznej.